

2. FORSIKRINGSAVTALEN

- 2.1 Innledning
- 2.2 FALs anvendelsesområde
- 2.3 FALs preseptoriske karakter
- 2.4 Partene
- 2.5 Informasjonsplikt
- 2.6 Tolking av forsikringsavtaler

2.1 Innledning

- Lov om forsikringsavtaler
LOV-1989-06-16-69 (FAL)
- Hensyn bak FAL
- FAL 1930

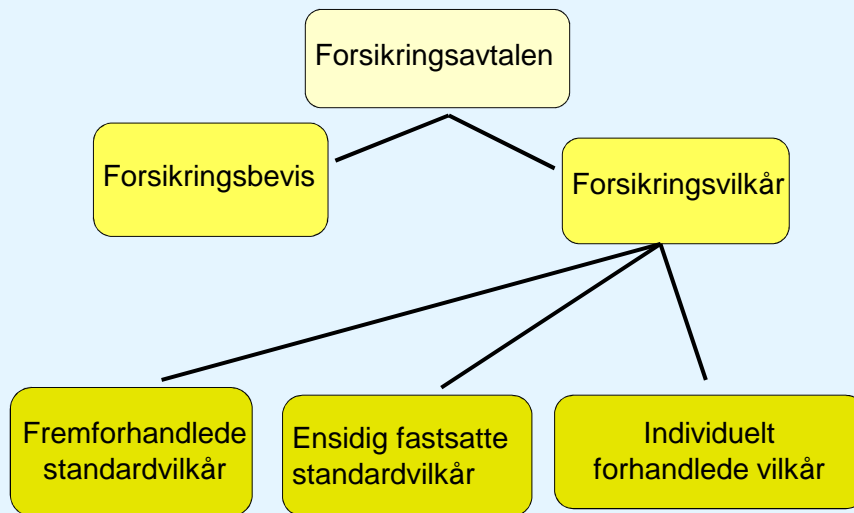
3

2.1 Innledning

- Forsikringsavtalen
  - Forsikringsbevis (FAL §§ 2-2 og 11-2)
    - Hovedoppgaver
    - Skal utstedes så snart avtale er inngått
      - Men det kan ta tid i praksis: Rt-2004-1545
  - Forsikringsvilkår

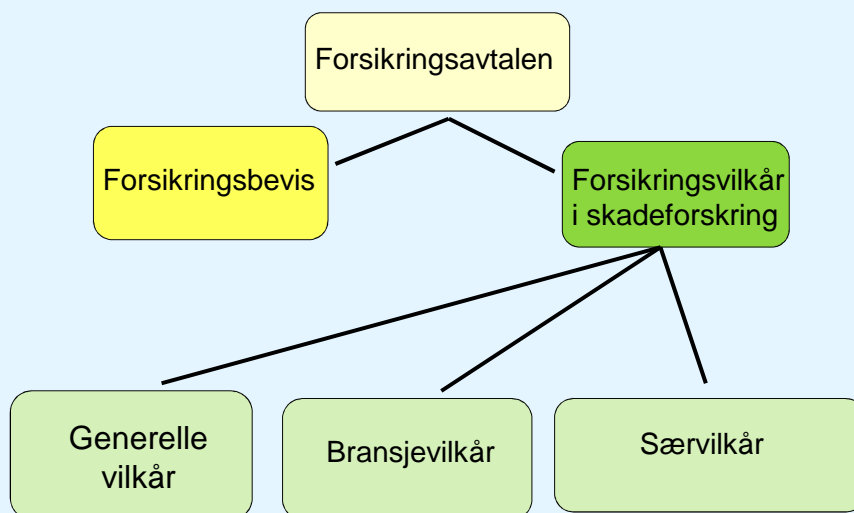
4

2.1 Innledning

5

2.1 Innledning

6

2.2 FALs anvendelsesområde

- Virkeområdet er fastsatt i §§ 1-1 og 10-1 (ulikt regulert)
- Utgangspunkt
  - Et materielt forsikringsbegrep
  - Alle avtaler som etter sitt innhold har karakter av forsikring omfattes

7

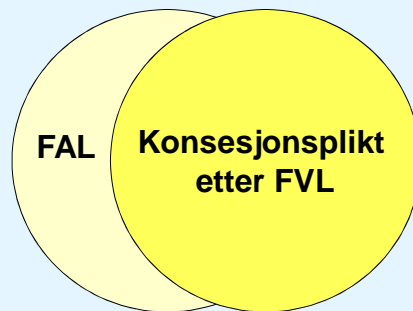
2.2 FALs anvendelsesområde

- Momenter i grensetilfeller:
  - Tilsynsmyndighetenes forståelse av begrepet "forsikringsvirksomhet" (tilsyn/konsesjonsplikt er ikke direkte avgjørende)
  - Tjenestens økonomiske realitet
  - Naturlig tilknytning mellom garanti og øvrig virksomhet
- Analogisk anvendelse av FAL på «forsikringslignende elementer» i andre avtaleforhold

8

2.2 FALs anvendelsesområde

BEGREPET FORSIKRING I RELASJON TIL FAL

Avgjørende at ordningen reelt er forsikring, ikke om virksomheten er konesjonspliktig

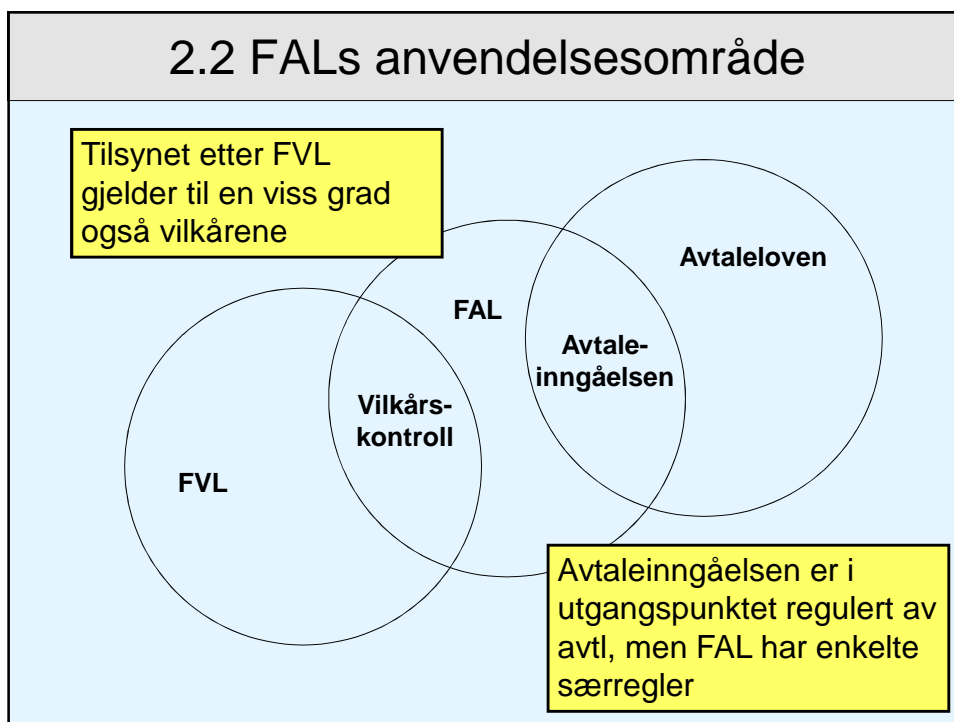
9

2.2 FALs anvendelsesområde

- Unntak fra det generelle virkeområdet
  - **Reassuranse**
(del A, jf. § 1-1(4) + del B, jf. § 10-1(4))
  - **Kreditt- og kausjonsforsikring**
(del A, jf. FAL § 1-1(3))
  - **Offentlige trygde- og pensjonsordninger**
Regulert i særlover
(Forarbeidene til del B)

10
10

2.2 FALs anvendelsesområde

2.2 FALs anvendelsesområde

FALs særregler knyttet til avtaleinngåelsen:

- Forsikringstakerens opplysningsplikt ved avtaleinngåelsen (kap 4 og 13)
- Starttidspunktet for ansvarstiden (§§ 3-1 og 12-2) har betydning for når bindende avtale anses inngått
- Forsikringsselskapet er pålagt en partiell kontraheringsplikt (§§ 3-10 og 12-12)
- Spørsmål om forsikringsselskapets representanter har tegnings- eller kun formidlingsfullmakt. Etter avtl. § 10.2 er stillingens sedvanemessige innhold avgjørende.

2.3 FALs preseptoriske karakter

- Loven er som utgangspunkt preseptorisk, jf. §§ 1-3(1) og 10-3
- Vernet omfatter den som "utleder rett mot selskapet av forsikringsavtalen"
  - Forsikringstaker
  - Sikrede/forsikrede
  - Medforsikrede tredjemenn
  - Skadelidte
  - Begunstigede
- Vernet er ikke tvingende i forhold til selskapet

13
13

2.3 FALs preseptoriske karakter

- Unntak
  - Enkeltbestemmelser som særskilt åpner for avvikende regulering, jf. §§ 1-3(1) og 10-3
  - Stor næringsforsikring, jf. § 1-3(2)
    - «forsikring i tilknytning til stor næringsvirksomhet»
    - Unntakets bakgrunn
    - Vanskelig grensedracting
    - Lovens kriterier
    - Avtl. § 36
    - FAL § 7-8

14

2.3 FALs preseptoriske karakter

Type forsikring	Personforsikring	Skadeforsikring
Forbrukerforsikring	Tvingende	Tvingende
Ikke-kvalifisert næringsforsikring	Tvingende	Tvingende
Kvalifisert næringsforsikring	Tvingende	<u>IKKE</u> tvingende

15

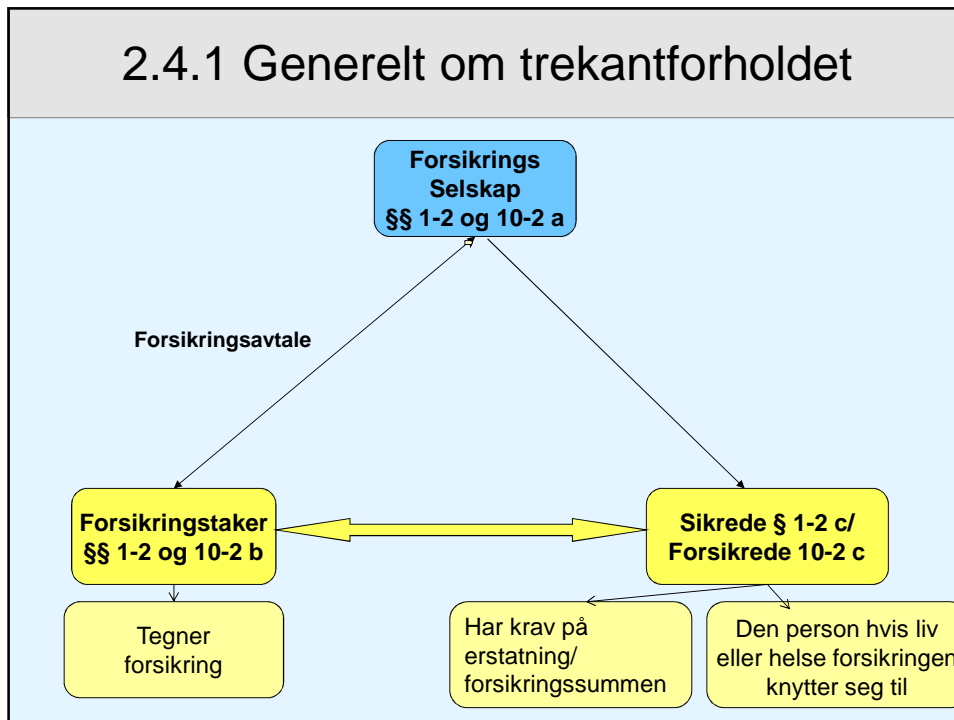
2.4 Partene

- 2.4.1 Trekantforholdet og rettigheter for andre tredjemenn
- 2.4.2 Skadeforsikring
- 2.4.3 Personforsikring

16
16

2.4.1 Generelt om trekantforholdet

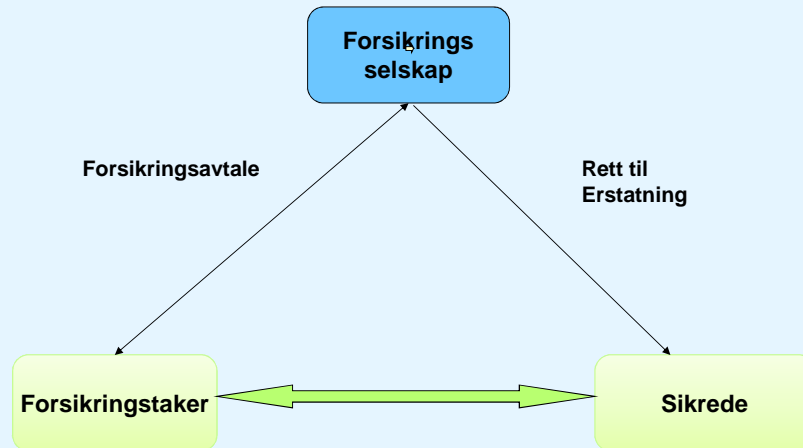

2.4.1 Generelt om rettigheter for andre tredjemenn

- Begunstigede (person), § 15-2
- Medforsikrede (skade), §§ 7-1 flg.
- Skadelidte (skade), §§ 7-6 flg.

2.4.2 Skadeforsikring

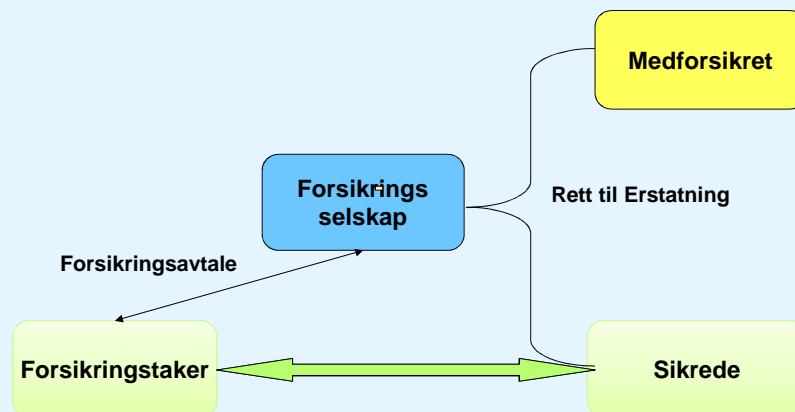
Trekantforholdet

19

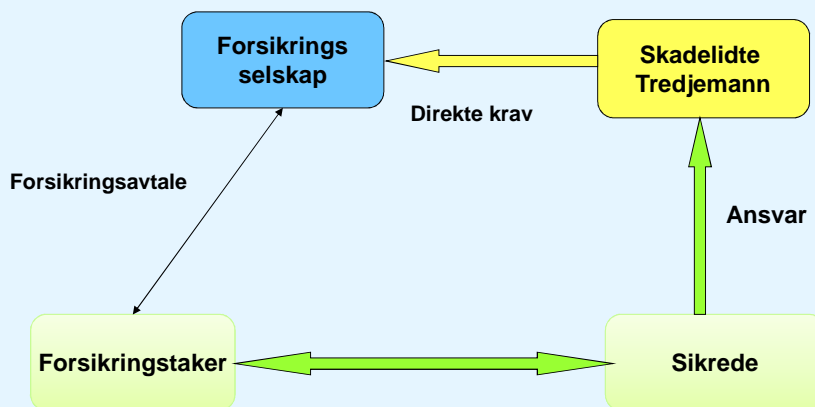
2.4.2 Skadeforsikring

Rettigheter for andre tredjemenn

20

2.4.2 Skadeforsikring

21

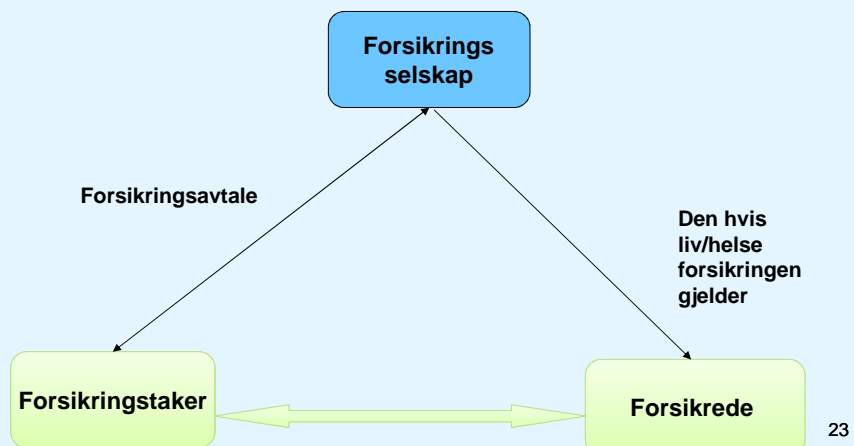
2.4.2 Skadeforsirking

OPPSUMMERING

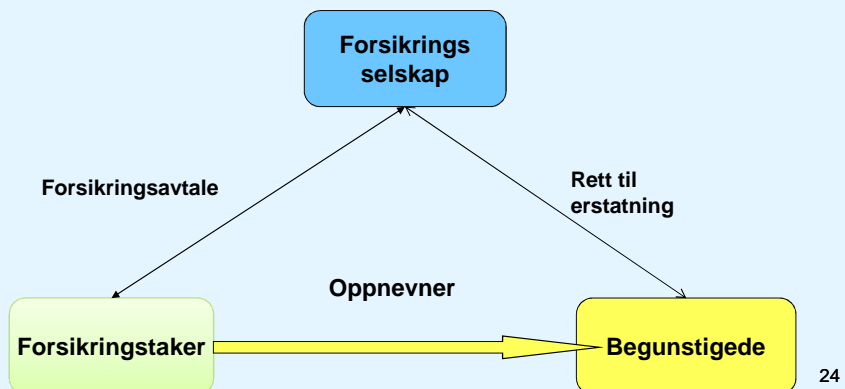
2.4.3 Personforsikring

Trekantforholdet

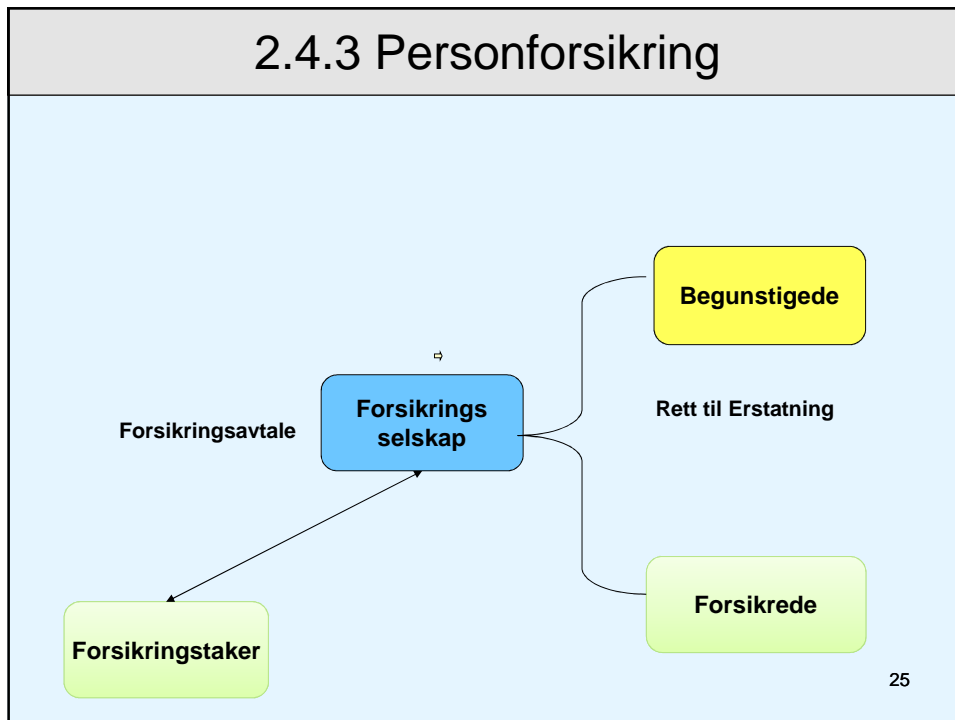

2.4.3 Personforsikring

Rettigheter for andre tredjemenn

2.4.3 Personforsikring

2.4.3 Personforsikring

2.5 Informasjonsplikt

- 4.5.1 Generell informasjonsplikt før tegning
- 4.5.2 Spesifikk, etterfølgende informasjonsplikt
- 4.5.3 Oppsummering

27
27

Eksempler på teorioppgaver

- V03 nr. 2: Gi en fremstilling av reglene om selskapets generelle informasjonsplikt når forsikringsavtalen inngås
- H00 nr. 1: Gi en fremstilling av reglene i FAL om selskapets generelle informasjonsplikt når forsikringsavtalen inngås og senere

28

2.5.1 Informasjon på tegningstidspunktet

- Utgangspunkt: kunden må analysere eget forsikringsbehov, velge produkt og bære risikoen for egne vurderinger
- Pliktens bakgrunn:
  - Produktenes særpreg gjør det vanskelig å vurdere dem på bakgrunn av reklamer og vilkår
  - Nødvendig at kundene får kjennskap til tilbud og begrensninger
  - Ikke hensiktsmessig at plikten går for langt

29

2.5.1 Informasjon på tegningstidspunktet

- Pliktens omfang:
  - Person: Direkte rådgivningsplikt, § 11-1
    - En omfattende og aktiv informasjonsplikt
    - Kundesentrert behovsvurdering
    - Samt en vilkårsentrert vurdering basert på kundens behov
  - Skade: Legge forholdene til rette for FT vurdering, § 2-1
    - Må ha et apparat som gir FT mulighet til å treffe fornuftige valg
    - Plikten er relativ ("i nødvendig utstrekning")
- Tidspunkt:
  - "i forbindelse med tegningen":
  - Oppfølgende plikt ved fornyelse (§§ 3-1 og 11-3)
- Virkninger av brudd

30

2.5.1 Informasjon på tegningstidspunktet

- Tidspunkt:
  - ”i forbindelse med tegningen”:
  - Oppfølgende plikt ved fornyelse (§§ 3-1 og 11-3)
- Ingen formkrav
- Pliktsubjekt
  - ”selskapet”
  - Rt-1997-1807

31

2.5.1 Informasjon på tegningstidspunktet

- Virkninger av brudd
  - Erstatningsansvar
    - FALs forarbeider
    - Rt-2003-1524
    - Hypotetiske hendelsesforløp (RG-1998-1380 Stavanger Aftenblad, nemndspraksis)
  - Kontraktsrettslig betydning?
    - Nemndspraksis

32

I NOU 1983: 56 s.52:

”Utvalget har ikke foreslått noen uttrykkelig bestemmelse om sivilrettslige konsekvenser av at selskapet forsømmer sin informasjonsplikt. Dette innebærer imidlertid ikke at selskapet aldri blir ansvarlig for mangelfull eller misvisende informasjon. Således vil en *grov feilinformasjon* i forbindelse med tegningen etter omstendighetene kunne føre til erstatningsansvar for selskapet. (...) Vi viser for øvrig til at det ikke er noen nødvendig sammenheng mellom de næringsrettslige regler i utkastet om selskapets informasjonsplikt, og de sivilrettslige konsekvenser. Men dersom selskapet har unnlatt å gi slik informasjon som tilsynsmyndighetene har krevd, vil det være et sterkt indisium for at informasjonen har vært mangelfull også i sivilrettslig henseendet.”

33

NOU 1987: 24 s. 53:

”Det vil ofte være vanskelig for forsikringstageren å vise den nødvendige årsakssammenheng mellom mangelfull informasjon og manglende eller inadekvat forsikring. Dette må det bli opp til domstolene å vurdere nærmere. Det bør imidlertid ikke stilles for strenge krav til bevisene dersom det er på det rene at en sentral informasjonsbestemmelse er overtrådt fra selskapets side.”

34

2.5.1 Informasjon på tegningstidspunktet

Rt-2003-1524

- En bedrift tegnet en "næringslivsforsikring" som ikke inneholdt yrkesskadeforsikring, men bedriften trodde at denne forsikringen var inkludert.
- "Spørsmålet i saken er om Storebrands assurandør handlet uaktsomt ved ikke å påse at den forsikringsavtalen som ble opprettet, omfattet yrkesskadeforsikring, og ved heller ikke å gi anleggssenteret tilstrekkelig klare opplysninger om dette."
- "...omfanget av selskapets informasjons- og rådgivningsplikt også ved skadeforsikring må bero på de konkrete forhold - hvilket behov bedriften gir til kjenne, partenes ulike posisjon og profesjonalitet, deres innsikt i forsikringsforhold mv."

35

2.5.1 Informasjon på tegningstidspunktet

Forts. Rt-2003-1524

- Høyesterett uttalte at forsikringsgiveren har en klar plikt til å ta opp spørsmålet om yrkesskadeforsikring.
- Bedriften hadde ingen grunn til å tro at slik forsikring ikke var tegnet. FS' ansvar ble satt ned med en fjerdedel grunnet forsikringstakerens forhold.

36

FSN-1783: Nemnda bemerket i tilleggsuttalelsen "at ved tilsidesettelse av informasjonsplikten reguleres spørsmålet om hvilke konsekvenser dette vil få, av alminnelige avtale- og obligasjonsrettslige regler. Dette betyr at det etter forholdene blir spørsmål om restitusjon av erlagte ytelser eller om erstatning for den negative eller positive kontraktsinteresse."

FSN-6146: Uttalt at det kunne "reises spørsmål om mangelfulle opplysninger forut for tegningen i stedet bør tillegges kontraktsrettslig betydning for selskapets ytelser under forsikringen, slik det er på andre rettsområder når en kontraktspart forsømmer sin opplysningsplikt. Dette synspunktet leder til at selskapet har forsikringsansvar i samsvar med den oppfatning av forsikringen som kunden med rimelighet kunne danne seg på grunnlag av de opplysninger som ble gitt."

37

2.5.2 Etterfølgende informasjonsplikt: Forsikringsbevis

- FAL § 2-2 og § 11-2
- Ikke betingelse for at avtalen er gyldig
- Erstattet forsikringspolisen
- FS skal fremheve enkelte punkter, §§ 2-2(2) og 11-2 (2) og (3), bl.a:
  - Kontantklausul
  - Ansvarsbegrensninger ifm risikoendringer
  - Sikkerhetsforskrifter (skadefors)
  - Ansvarsbegrensninger pga forsikredes helsetilstand (personfors)

38

2.5.2 Etterfølgende informasjonsplikt: Forsikringsbevis

- FT har reklamasjonsplikt
- Virkninger av brudd, §§ 2-2(3) og 11-2(4)
  - FS kan ikke påberope seg det aktuelle forholdet
  - Unntak der vilkåret var kjent for FT/sikrede

39

2.5.3 Oppsummering

	Før avtale- inngåelse	Etter avtale- inngåelse
Hjemmel	§ 2-1 § 11-1	§ 2-2 § 11-2
Karakter	Generell	Spesifikk
Formkrav	Nei	Ja
Virkning av overtredelse	Alminnelige erstatnings- regler	FAL

40

2.6 Tolking av forsikringsavtaler

- 2.6.1 Avtaletyper og tolkingsprinsipper
- 2.6.2 Ordlyden og forarbeider/motiver
- 2.6.3 Formålsbetraktninger
- 2.6.4 Forsikringspraksis
- 2.6.5 Rimelighetssensur

41

2.6.1 Avtaletyper og tolkingsprinsipper

- Standardiserte massekontrakter
  - Ensidig utformet = sterkt behov for beskyttelse av FT som den svakeste kontraktsparten
  - Tolkingsprinsipper
- Individuelt forhandlede vilkår
  - Mindre behov for beskyttelse av FT, men ikke full balanse
  - Betydning for tolkningen
- Agreed documents
  - Full balanse
  - Behandles tolkningsmessig som lov

42

2.6.2 Ordlyd og forarbeider

- Ordlyden som tolkningsmoment
  - Utg.pkt: det objektive tolkningsprinsipp
  - Faguttrykk
  - Avtalereguleringen må sees i sammenheng
  - Tolkningsregler:
    - Uklarhetsregelen (Rt-1997-1807 Cigna)
    - Minimumsregelen
    - Bakgrunnsretten
    - Avtl. § 36

43

2.6.2 Ordlyd og forarbeider

- Forarbeider/motiver
  - Masseproduserte standardkontrakter
  - Forhandlede standardvilkår

44

2.6.3 Formålet

- Ulike formålsbetraktninger
  - Er formålet definert?
  - Hva må antas å være hensikten med det aktuelle vilkåret? (Rt-1997-1807)
- Argument for utvidende eller innskrenkende tolkning
  - RG-1993-467

45
45

2.6.4 Forsikringspraksis

- Til gunst for sikrede
- Praksis er et relevant moment der ordlyden åpner for flere løsninger
- Kan ikke påberopes hvis den er i strid med ordlyden og sikredes interesser
- Forøvrig: avgjørende hvordan praksis blir oppfattet av domstolene

46
46

2.6.5 Rimelighetssensur

- Forholdet mellom spørsmål om vedtagelse og sensur
- Standardiserte kontrakter
  - Vedtagelse: reglene om forsikringsbevis
  - Sensur: uklarhetsregelen vs avtl. § 36
    - Se Rt-2005-1112
- Forhandlede standardvilkår
  - Sensur er lite tenkelig
  - Rt-2004-1545 (Verditransportdommen)

47

2.6.6 Oppsummering

Tolking \ Avtaletype	Ensidige standardvilkår	"Agreed documents"
Uklar ordlyd	Tolkes mot selskapet	Naturlig forståelse blir avgjørende
Motiver	Selskapets motiver ingen vekt	Behandles som lovmotiver
Formål	Til gunst for forsikringstaker	Nøytral tolking
Rimelighetssensur	Kan tenkes	Lite tenkelig

48